

Ата-аналарға кеңес

«Баланы мектепке дайындау»

Баланы мектепке дайындау – бұл мектеп жасына дейінгі баланың меңгеруі тиіс білім, білік және дағдылардың тұтас кешені. Бұл тек қажетті білімнің жиынтығы ғана емес. Ендеше, сапалы мектепке дайындық нені қамтиды?

Әдебиеттерде баланың мектепке дайындығын жіктеудің көптеген түрлері бар, алайда олардың барлығы бір тұжырымға келеді: мектепке дайындық физиологиялық, психологиялық және танымдық аспектілерге бөлінеді. Әрқайсысы бірнеше құрамдас бөліктерден тұрады. Дайындықтың барлық түрлері балада үйлесімді дамуы қажет. Егер қандай да бір қыры жеткілікті дамымаса, бұл мектептегі оқу барысында, құрдастарымен қарым-қатынаста, жаңа білімді меңгеруде қиындықтар туындатуы мүмкін.

Физиологиялық дайындық

Бұл аспект баланың мектепте оқуға физикалық тұрғыдан дайын болуын білдіреді. Яғни, оның денсаулық жағдайы білім беру бағдарламасын сәтті меңгеруге мүмкіндік беруі керек. Егер баланың психикалық немесе физикалық денсаулығында елеулі ауытқулар болса, онда ол денсаулық ерекшеліктеріне сәйкес арнайы түзету мектебінде білім алуы тиіс.

Сонымен қатар физиологиялық дайындық мыналарды қамтиды:

- ұсақ моториканың (саусақтардың) дамуы;
- қимыл-қозғалыс координациясы;
- қаламды қай қолмен және қалай дұрыс ұстау керектігін білу;
- партада дұрыс отыру, дене сымбатын сақтау;
- негізгі гигиеналық талаптарды білу, сақтау және олардың маңызын түсіну.

Психологиялық дайындық

Психологиялық дайындық үш құрамдас бөліктен тұрады: интеллектуалдық, тұлғалық-әлеуметтік және эмоциялық-еріктік.

Интеллектуалдық дайындық:

- бірінші сыныпқа дейін белгілі бір білім қоры болуы;
- кеңістікте бағдарлай білу (мектепке, дүкенге барып келу жолын білу);
- жаңа білім алуға ұмтылыс, қызығушылық;
- жасына сәйкес есте сақтау, сөйлеу және ойлау қабілеттерінің дамуы.

Тұлғалық және әлеуметтік дайындық:

- құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасай білу;
- қарым-қатынаста агрессияның болмауы;
- жанжал кезінде мәселені бағалап, шешу жолын таба білу;
- ересектердің беделін мойындау;

- сын-ескертпелерді дұрыс қабылдау;
- адамгершілік қасиеттердің дамуы, «жақсы» мен «жаманды» ажырата білу;
- мұғалім қойған тапсырманы мұқият тыңдау, түсінбегенін нақтылау, орындағаннан кейін өз жұмысын дұрыс бағалай білу және қателіктерін мойындау.

Эмоциялық-еріктік дайындық:

- мектепке не үшін баратынын түсіну, оқудың маңыздылығын ұғыну;
- оқуға және жаңа білім алуға қызығушылық;
- өзіне ұнамайтын тапсырманы да орындау қабілеті;
- белгілі бір уақыт бойы алаңдамай отыра білу және тапсырманы орындау.

Танымдық дайындық

Бұл аспект болашақ бірінші сынып оқушысы мектепте табысты оқу үшін қажетті белгілі бір білім мен дағдылар жиынтығына ие болуы керек дегенді білдіреді.

1) Зейін

- 20–30 минут бойы алаңдамай бір іспен айналысу;
- заттар мен суреттердің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын табу;
- үлгі бойынша жұмыс орындау (өрнекті дәл көшіру, қимылды қайталау);
- зейінді қажет ететін ойындарды ойнай білу.

2) Математика

- 0-ден 10-ға дейінгі сандарды білу;
- 1-ден 10-ға дейін тура және 10-нан 1-ге дейін кері санау;
- «+», «-», «=» белгілерін білу;
- шеңбер мен шаршыны тең екіге, төртке бөлу;
- кеңістікте және қағаз бетінде бағдарлау (оң, сол, жоғары, төмен, үстінде, астында, артында және т.б.).

3) Есте сақтау

- 10–12 суретті есте сақтау;
- өлеңдер, жаңылтпаштар, мақал-мәтелдер айту;
- 4–5 сөйлемнен тұратын мәтінді мазмұндау.

4) Ойлау

- сөйлемді аяқтау («Өзен кең, ал бұлақ...», «Сорпа ыстық, ал компот...»);
- артық сөзді табу («үстел, орындық, төсек, етік, кресло»);
- оқиғалардың ретін анықтау;
- суреттердегі сәйкессіздіктерді табу;
- пазлды өз бетінше құрастыру;
- ересекпен бірге қағаздан қарапайым бұйым жасау.

5) Ұсақ моторика

- қаламды, қарындашты, қылқаламды дұрыс ұстау және күшін реттеу;

- суретті сызықтан шықпай бояу;
- қағаздағы сызық бойымен қайшымен қию;
- аппликация жасау.

6) Сөйлеу

- бірнеше сөзден сөйлем құрастыру;
- мақал-мәтелдің мағынасын түсіндіру;
- сурет немесе суреттер тізбегі бойынша әңгіме құрау;
- өлеңді мәнерлеп айту;
- сөздегі дыбыстар мен әріптерді ажырату.

7) Қоршаған орта

- негізгі түстерді білу;
- үй және жабайы жануарларды, құстарды, ағаштарды, саңырауқұлақтарды, гүлдерді, көкөністер мен жемістерді тану;
- жыл мезгілдерін, табиғат құбылыстарын, көшпелі және қыстайтын құстарды, айларды, апта күндерін білу;
- өзінің тегі, аты-жөні, ата-анасының аты-жөні, олардың жұмыс орны, тұратын қаласы, мекенжайы, мамандық түрлерін білу.

Баланың қолын жаттықтыру

Үй жағдайында баланың ұсақ моторикасын дамыту өте маңызды. Бұл бірінші сыныпта жазу барысында қиындықтардың болмауына көмектеседі.

Кейбір ата-аналар баласына қайшы ұстатуға қорқады. Дұрыс түсіндіріп, қауіпсіздік ережелерін үйретсе, қайшы қауіпті болмайды. Бала сызық бойымен қиюы керек. Геометриялық пішіндерді қиып, одан аппликация жасауға болады. Бұл балаларға өте ұнайды және пайдасы зор.

Сонымен қатар:

- ермексазбен мүсіндеу;
- саусақ жаттығулары;
- сурет салу, штрихтау;
- бау байлау;
- моншақ тізу – бәрі де қолдың дамуына пайдалы.

Жазу тапсырмалары 5 минуттан аспауы керек. Маңыздысы – жылдамдық емес, дәлдік. Алдымен қарапайым тапсырмалардан бастау керек.

Ұсақ моторикасы нашар дамыған балалардың сөйлеуі де жиі кешеуілдейді. Сондықтан логопедтер сөйлеу кемшілігі бар балалармен жұмыс істегенде мүсіндеу, сурет салу сияқты жұмыстарды қатар жүргізуді ұсынады.

Мектеп жасына дейінгі баланың ата-анасына ұсыныстар

1. Балаға тым талапшыл болмаңыз.
2. Баланың қателесуге құқығы бар.
3. Жүктеменің шамадан тыс болмауын қадағалаңыз.
4. Қажет болса, мамандарға (логопед, психолог) жүгініңіз.
5. Оқу мен демалысты үйлестіріңіз.
6. Күн тәртібін сақтаңыз (уақтылы ұйықтау, серуендеу, тыныш ұйқы).
7. Дұрыс тамақтануын қамтамасыз етіңіз.
8. Баланың эмоциясын бақылаңыз, өзін ұстауына мән беріңіз.
9. Үйде дамытушы орта ұйымдастырыңыз.
10. Бір іске 15–20 минут зейін қоюға үйретіңіз.
11. Тапсырманы қызықты тәсілмен ұсыныңыз, қорқытпаңыз.
12. Қоршаған ортаны артық заттардан арылтыңыз.
13. Өз мектеп кезіңіз туралы жағымды әңгімелер айтыңыз.
14. Мектеппен қорқытпаңыз (екілікпен, жазамен және т.б.).
15. «Сәлеметсіз бе», «Сау болыңыз», «Кешіріңіз», «Рахмет» сияқты сыпайы сөздерді қолдануға үйретіңіз және өзіңіз үлгі болыңыз.

Бала ата-анасының мінез-құлқын қайталайды. Сондықтан тәрбиеде ең маңыздысы – сіздің өз іс-әрекетіңіз бен сөйлеу мәдениетіңіз.